

Gaál Botond

**KIS TANSZÉKBŐL
NAGY EGYETEM**

A dogmatika szaktárgyi és tanszéki formálódása Debrecenben

Hatvani István Teológiai Kutatóközpont
Debreceni Református Hittudományi Egyetem
DEBRECEN
2012

TARTALOMJEGYZÉK

AJÁNLÁS.....	11
ELŐSZÓ.....	15
I. EURÓPAI TÖRTÉNETI BEÁGYAZÁS.....	17
II. A RENDSZERES TEOLÓGIA „SORSA” MÉLIUSZTÓL MARTONFALVIIG.....	23
ÁLTALÁNOS KORRAJZ A TEOLÓGIÁRÓL.....	23
MÉLIUSZ JUHÁSZ PÉTER.....	25
FÉLEGYHÁZI TAMÁS.....	26
A MAGYAR HITVALLÁSOKRÓL.....	28
MI LEHETETT A TANANYAG A 16. SZÁZADI DEBRECENBEN....	30
TUDÓS EGYHÁZI VEZETŐK SZEREPE A TEOLÓGIA MŰVELÉSÉBEN.....	31
A TUDOMÁNY FELVÉRTEZETTJEI: A TANÁROK.....	36
A TANÍTÁS TARTALMÁNAK FOLYAMATOS BŐVÜLÉSE.....	42
TANÁROK A KEZDETEKTŐL MOSTANÁIG.....	49
ÉLETRAJZI BEMUTATÁS.....	50
Dézsi Andrásnak.....	50
Erdősi Sylvester János.....	51
Szegedi Mizsér (?) Gergely.....	51
Méliusz Juhász Péter.....	51
Ilosvai Péter.....	53
Tihanyi (Tehányi) István.....	53
Félegyházi Tamás.....	53
Thuri Mátyás.....	53
Laskói János.....	54
Medgyesi Pál.....	55
Komáromi Csipkés György.....	56
Budai István.....	56
Lippai Sámuel.....	56
III. A PURITÁN ÉS ORTODOX SZEMLÉLET DEBRECENI ÖSSZEBÉKÜLÉSE - A NAGYVÁRADI ISKOLA BEOLVADÁSÁTÓL A REFORMKORIG.....	59
KÜLSŐ SZELLEMI HATÁSOK ÉS A BELSŐ LELKI ÖRÖKSÉG.....	59
MAGYAR VAGY LATIN NYELVEN?.....	61
A SZAKTÁRGYI DIFFERENCIÁLÓDÁS IDŐSZAKA.....	64
ISMÉT A TANANYAG.....	65

TEOLÓGUS TERMÉSZETTUDÓSOK.....	67
A DOGMATIKA HELYE A TUDOMÁNYOK UNIVERSITASÁBAN ...	69
SZÍNRE LÉPNEK A VILÁGI EGYHÁZI VEZETŐK	71
ÉLETRAJZI BEMUTATÁS.....	72
Martonfalvi Tóth György	72
Szilágyi Tönkö Márton.....	73
Kocsi Csergő János	74
Szódi Csír István.....	74
Piszkárkosi Szilágyi Márton	75
Piszkárkosi Szilágyi Sámuel.....	75
Szathmári Paksi István	76
Piszkárkosi Szilágyi Gábor.....	77
Budai Ézsaiás.....	78
IV. AZ AXIOMATIKUS TUDOMÁNSZEMLÉLET TÉRHÓDÍTÁSA ÉS ANNAK „SORSA” DEBRECENBEN	81
ÉLETRAJZI BEMUTATÁS.....	83
Aranyi István	83
NEHEZEN FELISMERHETŐ SZELLEMISSÉG KORA: UTÓSZÓ ARANYI ISTVÁNHOZ ÉS ELŐSZÓ TÓTH SÁMUELHEZ.....	91
Tóth Sámuel.....	92
Erőss Lajos	96
Lencz Géza.....	100
V. BARTH HATÁSA ÉS AZ UTÁNA KÖVETKEZŐ KORSZAK.....	105
AZ ÚJREFORMÁTORI TEOLÓGIA DEBRECENBEN.....	105
ÉLETRAJZI BEMUTATÁS.....	106
Vasady Béla.....	106
Török István (Vince).....	112
Kocsis Elemér	118
Rózsai Tivadar	123
VI. NYITÁS A LEGÚJABB IDŐSZAKRA.....	129
TANSZÉKI ESEMÉNYTÖRTÉNET	129
A TEOLÓGIA MŰVELÉSÉNEK ELVI KÉRDÉSEI.....	130
A TEOLÓGIA MŰVELÉSI MÓDJA: ÚJ SZEMLELET	133
A MI DEBRECENI HELYZETÜNK	134
EGY KIS TANSZÉKBŐL NAGY EGYETEM.....	135
FÜGGELÉK.....	139
A DOGMATIKA TANSZÉK TANÁRAINAK SZAKTÁRGYI ÉS ÉLETRAJZI BEMUTATÁSA 1987-TŐL NAPJAINKIG	139

GAÁL BOTOND ÉLETRAJZA ÉS PUBLIKÁCIÓI	141
ÉLETRAJZ.....	141
TUDOMÁNYOS PUBLIKÁCIÓK	145
SZAKMASPECIFIKUS ALKOTÁSOK	156
NEM TUDOMÁNYOS JELLEGŰ PUBLIKÁCIÓK	159
KOVÁCS ÁBRAHÁM ÉLETRAJZA ÉS PUBLIKÁCIÓI.....	169
ÉLETRAJZ.....	169
PUBLIKÁCIÓK	173
A TANSZÉK VOLT MUNKATÁRSAI.....	179
FEKETE KÁROLY	179
KODÁCSY TAMÁS	179
BORSI ATTILA.....	180
KÉPEK.....	181

„Ma látjuk már világosabban, hogy az 1538-tól működő Debreceni Kollégiumot háromszor is lehetett volna egyetemmé alakítani. Először a 17. század második felében, amikor olyan kitűnő tanárok dolgoztak itt, mint Komáromi Csipkés György, Lisznyai Kovács Pál, Martonfalvi Tóth György és Szilágyi Tönkő Márton. Másodszer a 18. század második felében voltak együtt olyan tanárok, akik már egészen európai szinten oktattak, mint például Hatvani István és Szilágyi Sámuel, s ekkor éltek és dolgoztak a városban a neves orvosok, Weszprémi Istvánnal az élen. Harmadszor pedig a 19. század első felében, amikor a híres Kerekes Ferenc, Sárvári Pál, Lugossy József, Péczely József, Csécsi Nagy Imre, Vecsei József, Csányi Dániel, Török József tanítottak a Debreceni Kollégiumban. Valamennyien a Magyar Tudományos Akadémia tagjai voltak.

A Kollégium azonban mindig csak megtúrt intézmény volt, egy protestáns tüzfészek, ezért felülről nem támogatták az egyetemmé alakulását. Azt viszont mindenki tudta, hogy a Kollégium működésének több szakaszában az oktatás egyetemi színvonalú volt. Valójában Debrecenben azért jöhetett létre az egyetem, mert a Református Kollégium évszázadokon keresztül olyan színvonalon oktatott és művelte a tudományokat, hogy ezáltal a város kiérdemelte a magyar nemzet előtt egyetemének létrehívását. Amint Debrecennek az iskolája, a Református Kollégium adta meg rangját és tekintélyét 1538 óta, úgy most is az egyetemvárosi lét biztosítja annak országos tekintélyét a magyar nemzet szellemi életében.”

(Idézet a zárófejezetből)

